

Eriyttävä vai yhdistävä raide? Raitiotien merkitys asuinaluei- den kehityksessä

HANKESUUNNITELMA

Tampereen korkeakoulukonsernin kumppanuuden TKIO-toiminta

Rahoitushaku 2026–2027

Sisältö

1. Hankkeen tarkoitus	1
2. Näkökulma: raitiotie ja kaupunkikehitys.....	2
3. Aikataulu, aineistot ja menetelmät.....	3
4. Tulokset, vaikuttavuus ja hyödyntäminen	4
Lähteet.....	6

Päähakijan tiedot:

HT Ilari Karppi, aluetieteen dosentti
+358401904003

ilari.karppi@tuni.fi

Johtamisen ja talouden tiedekunta, Tampereen yliopisto
Kanslerinrinne 1 (33100 Tampere)
PL 300 33014 Tampereen yliopisto

<https://www.tuni.fi/fi/tutustu-meihin/johtamisen-ja-talouden-tiedekunta>

1. Hankkeen tarkoitus

Tampere on Suomen vetovoimaisin kaupunki ja maan kiistattoman kakkosseudun ydin (Tampereen kaupunki 2026b). Kasvava kaupunkiseutu vetää puoleensa sekä kotimaisia että kansainvälisiä muuttovirtoja. Alueellisen eriytymisen ja segregaaation hallinta sekä kestävästi toteutettava saavutettavuus ovatkin koko seudulle tärkeitä, poikkihallinnollista ja kuntarajat ylittävää yhteistyötä vaativia kysymyksiä. Tampereen kaupunkiseudun MAL-sopimuksessa, seutustrategiassa ja rakennesuunnitelmassa eriytymisen ehkäisy on noussut tärkeäksi osaksi kasvun hallintaa, jota Tampere seudun muiden kuntien lailla omilla päätöksillään toteuttaa.

Seudullinen raitiotie on osa maankäytön, asumisen ja liikkumisen strategista yhteensovittamista. Tampereella se on osoittautunut menestykseksi matkustajamäärillä ja kestävä liikunnan kulutapaosuudella mitattuna. Raitioteilla on kuitenkin erilaisia heikommin ymmärrettyjä vaikutuksia, yhtenä niistä suhde asuinalueiden eriytymiseen. Näitä vaikutuksia on tärkeä tarkastella suhteessa muihin asuinalueita eriyttäviin tekijöihin, ja näin muodostettu ymmärrys eriytymisen kokonaisuudesta on tärkeää kytkeä osaksi kaupunkiseudun kestävä kaupunkipolitiikkaa ja -suunnittelua.

Seudulla vuosina 2010–2024 tekemämme kaupunkikehitys-, maankäyttö- ja raitiotietarkastelut (mm. Karppi & Sankala 2016; Karppi & Sahamies 2019; Karppi ym. 2024; Karppi & Lavaste 2024) ovat osoittaneet tarpeelliseksi tutkia raitiotieyhteyden varrella olevien kaupunginosien ja alueiden muutosdynamiikkaa sekä raitiotien roolia ja osuutta niiden muutoksessa. Tällaisen tarkastelun avainkohteita ovat esimerkiksi Niemenranta, Santalahti, Kaleva ja Hervanta sekä myöhemmän raitiotiekehityksen osalta Härmälä/Hatanpää. Näistä osa on kaupunginosakehittämisen kohde- tai seuranta-alueita (Tampereen kaupunki 2026a).

Tämän tutkimuksen kaksi ydintehtävää on:

- tuottaa tietoa raitiotien vaikutuksista asuinalueiden segregatioon; sekä
- tukea strategista suunnittelua ja sosiaalisesti kestävä kaupunkikehittämistä Tampereella sekä kaupunkiseudulla.

Tutkimusasetelma

Tampereen raitiotien vaikutuksista asuinalueiden eriytymiseen ei ole vielä olemassa tutkimustietoa. Kansainvälisen kokemuksen valossa nämä vaikutukset muodostavat hyvin monimutkaisen kokonaisuuden (Knowles & Ferbrache 2016). Tämä puoltaa ilmiön tarkastelemista tavalla, joka auttaa hahmottamaan sen erilaisia laadullisia piirteitä ja ominaisuuksia. Ymmärrys raitiojärjestelmän vaikutuksista auttaa ohjaamaan kaupungin kestävä kehittäminen ja kasvua tukevia politiikkatoimia sekä ehkäisemään kielteiseksi koettuja kehityskulkuja. Tässä työssä:

1. analysoidaan olosuhteita, jotka erityisesti kansainvälisten pikaraitiotien vaikutuksista karttuneiden kokemusten valossa *tukevat tai voivat uhata asuinalueiden ja kaupunkirakenteiden tasapainoista kehitystä* sekä sosiaalista ja toiminnallista sekoittumista;
2. tutkitaan, *mitkä raitiotien piirteet voivat kaventaa, vahvistaa tai mahdollisesti jopa synnyttää eroja tamperelaisten kaupunginosien välillä* tulkitsemalla kansainvälisistä kokemuksista koottuja havaintoja yhdessä paikallisten asiantuntijoiden kanssa;
3. yhteiskehitetään keinoja tavoitellun kehityksen edistämiseen erityisesti keskeisistä viranhaltijoista koottussa *segregaaation hallinnan työkalutyöpajassa*.

Alueellinen ja sosioekonominen eriytyminen johtuvat monista, usein toisiinsa kietoutuneista tekijöistä. Sitä synnyttää esimerkiksi kaupunkien taloyhtiöille vuokraamien tonttien vuokrasopimusten päivittäminen pitkien vuokra-aikojen umpeutuessa, mutta myös laajemmat muutokset yhteiskunnassa, taloudessa tai tuotantojärjestelmissä. Kansalaisaktivistit sekä kaupunkitutkijat ja -suunnittelijat ovatkin perinteisesti olleet kiinnostuneita kaupunginosa- ja naapurustotasoisten yhteisöjen muutoksista osana laajempia kehityskulkuja (esim. Jacobs 1961; Birch 1996; Moulaert ym. 2013). Työvoimarakenteen muutokset voivat muuttaa vaihteittain kokonaisen kaupunginosan tai alueen asukasprofiilin, mikä edelleen heijastuu esimerkiksi alueen palvelutarjontaan. Raitiotie ja muut saavutettavuutta tehokkaasti edistävät liikennemuodot voivat olla tällaisen ”uudelleenrakentamisen” kautta tapahtuvan eriytymisen nopeuttajia: Kallion kaupunginosa Helsingissä veti puoleensa uudenlaisia asukkaita metron ensimmäisen vaiheen käynnistyttyä ja Tampereella Sammonkadun vajaalla tai ei-asumiskäytöllä ollut varsi alkoi täyttyä uudella asuntorakentamisella heti raitiotien rakentamispäätöksen jälkeen. (Karppi & Lavaste 2024, 21)

2. Näkökulma: raitiotie ja kaupunkikehitys

Kaupungit eriytyvät alueellisesti ja sosiaalisesti erilaisin perustein. Raitioteillä tähdätään usein imago-, ilmasto- ja liikennetaloudellisiin hyötyihin, mutta niiden ja yksityistä arvonluontia synnyttävien hyötyjen kääntöpuolena voivat olla kielteiset sosiaaliset, erityisesti asuinalueiden gentrifiikaatiota lisäävät vaikutukset (esim. Heilmann 2018). Lisäksi mekanismeista, joilla raitiotien synnyttämä maanarvon lisäys siirrettäisiin palvelemaan maankäytön tai palvelutuotannon tulevia tarpeita vallitsee tutkimuskirjallisuudessa varsin kirjavia käsityksiä (esim. Zhang 2023). Asian haasteellisuus vahvistui myös Pirkkalan raitiotieosuutta koskevan tutkimuksen asiantuntijakeskusteluissa (Karppi & Lavaste 2024). Raitiotieyhteyden rakentuminen voi eriyttää valmiiksi vauraiden alueiden kehityskuvaa vähemmän vauraiden alueiden kehityksestä mm. asuntojen hintaa nostamalla (Knowles & Ferbrache 2016, 436; vrt. nk. *(eko)gentrifikaatio*; esim. Leino ym. 2022). Vaikutusten moniulotteisuutta kuvaa kuitenkin hyvin se, että sosioekonomista eriytymistä voi ilmetä raideyhteydestä riippumatta, esimerkiksi uusissa, usein sijoittajavetoisesti rakentuneissa yksio- valtaisissa kaupunginosissa.

- Raitiotie on vain yksi alueita eriyttävä tekijä ja vaikuttaa eri kaupunkien olosuhteisiin eri tavoin. Siksi tutkimuskirjallisuudessa yleisten case-tarkastelujen tulokset on syytä tulkita yhdessä paikallisten asiantuntijoiden ja kehittämispolitiikan muotoilijoiden kanssa.

Myös kaupungin eri osien kehitysajurit ovat erilaisia. Muun muassa liikkuminen ja saavutettavuus, alueiden identiteetti ja maine, lähiympäristön laatu sekä palvelut ja elinvoimaisuus on tunnistettu eriytymiseen vaikuttaviksi tekijöiksi asumisen ohella kaupungin strategisessa erillisohjelmassa (Tampereen kaupunki 2026a, 9). Nykyisillä raitiotiealueilla (ks. Kuva 1. A: Hervanta, Kaleva) raitiotien vaikutukset näkyvät jo kaupunkikehityksessä ja palvelutarjonnassa, kun taas muotoutuvilla raitiotiealueilla (B: Santalahti, Niemenranta, Lentävänniemi, Hatanpää-Härmälä) raitiotien vaikutukset vasta hahmottuvat tai ovat vielä edessä. Viime vuosien kehitys tarjoaa perustan tarkastella, millaista kaupunkia raitiotielinjojen varteen on syntynyt, ja käydä keskustelua siitä, missä määrin tämä kehitys on ollut tavoiteltavaa ja laadukasta kaupunkiympäristöä – tai mahdollisesti ei-toivottua.

Kokonaan ei-raidesaavutettavilla alueilla (C: Kaukajärvi, Nekala, Multisilta) voi olla vaihtoehtoisia kehitysajureita. Kuitenkin myös näiden alueiden kehitys suhteutuu raitiotien aikaansaamiin vaikutuksiin: raitiotie muuttaa asuinalueiden suhteellisia etäisyyksiä, minkä vuoksi myös "raiteettomuus" voi olla yksi alueiden kehitykseen vaikuttava tekijä. Raitiotieverkoston ulkopuolelle jäävien alueiden saavutettavuutta pyritäänkin kehittämään plusbussi-palvelukokonaisuudella, joka lupaa "yhdistää ratikkamaisen sujuvuuden bussin joustavuuteen" (Nysse 2026).

Kuva 1. Toiminnot raitiotiereittien varrella sekä raidesaavutettavat (A-B) ja ei-raidesaavutettavat (C) kaupunginosat.

3. Aikataulu, aineistot ja menetelmät

Hankkeen toteutusajaksi on 13 työkuukautta välillä 1.8.2026–31.12.2027. Sen puitteissa toteutetaan kirjallisuuskatsaus ajankohtaisesta raitiotietä ja segregatiota käsittelevästä tutkimuksesta sekä järjestetään asiantuntijoista koostettu fokusryhmätyöskentely osana paikallisten toimintasuositusten laatimista ja tulosten raportointia. Loppuraportti luovutetaan Tampereen kaupungille 31.8.2027, minkä jälkeen tekijät ovat vuoden 2027 loppuun asti käytettävissä esittelemään ja avaamaan hankkeen tuloksia asuinalueiden kehittämistyötä tekeville kaupungin ja kaupunkiseudun toimielimille.

Työvaiheet

Desk study: kirjallisuuskatsaus

Selvitetään raitiotien vaikutuksia asuinalueiden eriytymiseen kansainvälisen tutkimuksen ja Tampereen kaupunkiseudun näkökulmasta. Tehdyistä havainnoista käydään täsmentäviä keskusteluja kaupungin ja seudun asiantuntijoiden kanssa. Kirjallisuuskatsauksessa perustelluiksi tarkastelunäkökulmiksi on tunnistettu seuraavat:

- Vaikutusnäkökulma:* Käydään läpi uudempi (n. viimeiset 10 vuotta) tutkimus LRT-järjestelmien tunnistetuista yhdyskuntarakenteita eheyttävistä ja eriyttävistä vaikutuksista.
- Kaupunkikehitysnäkökulma:* Tunnistetaan tapauksia, joissa raitiotiejärjestelmät ovat osa asuinalueiden kasvojenkohotusta tai muuta eriytymistä hillitsevää kaupunkipolitiikkaa.
- Verrokkikaupunkinäkökulma:* Tarkastellaan Tampereen mittakaavaan ja olosuhteisiin vertautuvia, esimerkiksi pohjoismaisia kohteita uusine kevytraidejärjestelmineen.

Fokusryhmät

Fokusryhmävaihe 1 valmistellaan kirjallisuuskatsauksen ja Tampereen kaupunkiseudulla tehtyjen asuinalueiden eriytymistä koskevien tarkastelujen pohjalta. Kootuista havainnoista

muodostetaan *laaja-alaisen asiantuntijaryhmän* kanssa tulkintoja segregatioon kytkeytyvien vaikutusten ilmenemisestä Tampereella ja kaupunkiseudulla. Fokusryhmäkeskustelujen tulokset analysoidaan ja tarvittaessa täydennetään tutkimuskirjallisuuteen ja asiantuntijahaastatteluihin tukeutuen.

Fokusryhmävaihe 2 järjestetään *kaupungin viranhaltijoille* ns. segregatiorakennuksen hallinnan ”työkalutyöpajana”. Siinä ensimmäisen vaiheen tuloksista johdetaan toimitusosuus- ja raitiotien tunnistettujen segregatiovaikutusten lieventämiseksi päätöksenteossa ja suunnittelussa. Keskusteluun otetaan myös kysymys mahdollisuuksista kanavoida raitiotien aiheuttamaa maan ja kiinteistöjen arvonnousua tukemaan yhdyskuntarakenteen tasapainoista kehittämistä.

Tuloksista viestiminen ja tutkimuksellinen jatkojalostaminen

Hankkeen tulokset kootaan ppt-esitykseksi, joka on täysin luovutusvalmis syyskuuhun 2027 mennessä. Tulosten pohjalta valmistellaan tutkimustapausta käsittelevä artikkeli kotimaiseen tai kansainväliseen tieteelliseen aikakauslehteen. Saaduista tuloksista viestitään myös mahdollisissa raitiotietä tai kaupunkikehitystä käsittelevissä konferensseissa (esim. Light Rail Day, Kaupunkitutkimuksen päivät) sekä laaditaan blogi- tai muita yleistajuisempia kirjoituksia avoimella ja aiempia raitiotietarkasteluja koskevia tuloksia esittelevällä [Kaupunki raiteilla -sivustolla](#), jota edelleen kehitetään raidetutkimuksen tietopankiksi.

4. Tulokset, vaikuttavuus ja hyödyntäminen

Päätöksenteon tuki

Loppuraportissa asiantuntijoiden kanssa prosessoidut havainnot kirjallisuudesta ja kansainvälisistä verrokkikohteista koostetaan havainnollisiksi toimitusosuus- ja raitiotien tunnistettujen segregatiovaikutusten lieventämiseksi päätöksenteon tueksi rakennettuun arviointikehikkoon, jonka tarkoituksena on tehdä raitiotien asuinalueita eriyttävät vaikutukset näkyviksi, suhteuttaa ne muihin eriytymistä synnyttäviin tekijöihin sekä tukea nykyisten raidehankkeiden seuranta- ja tulevien vaiheiden valmistelua.

Käytännön relevanssi ja kytkeytyminen

Kaupunkitasolla: Raidesaavutettavuus nivoo yhteen kaupunkirakennetta, lisää alueiden houkuttelevuutta sekä tukee palvelutarjonnan sekä elinvoimaisuuden kehittämistä. Työn tulokset tukevat nykyisten raitiotielinjojen varrella sijaitsevien alueiden kehittämistä ja niiden kehityksen seuranta- ja varautumista tulevien raitiotiealueiden kehitykseen ja kehittämiseen, kytkeytyen näin kaupungin keskeisiin ohjelmiin, kuten Kaupunginosakehittämisen ohjelmaan 2026–2029. Samalla tulokset lisäävät ymmärrystä raide- ja ei-raidesaavutettavien kaupunginosien eriytymistä selittävästä tekijöistä ja tukevat seudullisesti merkittävien kohteiden suunnittelua pitkällä, nykyisen PALM-ai- kahorisontin ylittävällä jännteellä.

Seututasolla: Hankkeen tulokset palvelevat osaltaan käynnistyvää MAL-sopimuskierrosta etenkin alueellisen eriytymisen teemassa, mutta täydentävät laajemmin myös seudullista asumisen laatuohjelmaa sekä sini-viherstrategian valmistelua kytkemällä raidekäytävien kaupunkirakenteellisen kehityksen osaksi pohdintoja tiivyyden ja laadukkaan kaupunkiympäristön suhteesta.

Kansallisella tasolla: Hanke paikantaa mahdolliset eriytymisen ulottuvuuksia koskevat synergia- edut mm. kansallista segregatiorakennuksen seuranta- ja tietopohjaa luovan KASETTI-hankkeen kanssa.

Eriyttävä vai yhdistävä raide

- Raitiotien merkitys asuinalueiden kehityksessä

Tehtävänä informoidun asiantuntijanäkemyksen muodostaminen raitiotien vaikutuksesta asuinalueiden eriytymiseen Tampereella

2026		2027				
SYYS-LOKAKUU	MARRAS-JOULUKUU	JÄMMI-HELMIKUU	MAALIS-HUHTIKUU	TOUKO-KESÄKUU	ELO-SYYSKUU	LOPPUVUODSI 2027
Hankkeen käynnistys ja desk study Tehtävät <ul style="list-style-type: none"> • Kirjallisuuskäytös • Asiantuntijakeskustelut: tietoterpseiden luominen • Fokusringin kokoonpanu ja rytmisarjojen alkutalutus 	Fokusringin 1 Tehtävät <ul style="list-style-type: none"> • Fokusringin käynnistys ja materiaalin valmistelu • Fokusringin käynnistys: raitiotien vaikutus ennustettavissa olevat alueiden eriytyminen • Tulosten toimittaminen ryhmän jäsenille. 	Tulosten analyysi Tehtävät <ul style="list-style-type: none"> • Fokusringin tulosten analysointi ja Tampereella toimivien eriytyneiden havaintojen. • Tulosten toimittaminen ryhmän jäsenille. 	Analysin tulosten syventäminen Tehtävät <ul style="list-style-type: none"> • Keskittämällä tulosten syventäminen käynnistettiin ryhmätyössä osittain eriytyneiden poliittisten • Sykkin fokusringin eriytyneiden valmistelu. 	Fokusringin 2 Tehtävät <ul style="list-style-type: none"> • "Työkalutyyppien" keuhkien fokusringin pohjalta • Tulosten kytäminen 1. vaiheessa tehtyihin raitiotien segregaatiosuhteisiin ja vaikutuksiin asuinalueiden ja liikenteen välillä. 	Tulosten analyysi ja raportointi Tehtävät <ul style="list-style-type: none"> • Fokusringin ja kaikkien tulosten analysointi • Pöytämuutoksen loppuraportti raitiotien vaikutuksesta asuinalueiden eriytymiseen sekä liikenteen välillä Tampereella. 	Tulosten esittely ja tieteellinen julkaiseminen Tehtävät <ul style="list-style-type: none"> • Tulosten esittely asuinalueiden eriytyminen ja kaupunkisuunnan muuttamisella. • Tutkimustulosten hyödyntäminen tieteellisessä tutkimuksessa.
Avainkysymys <ul style="list-style-type: none"> • Millaiset Tampereen erityispiirteet on otettava huomioon tuloksissa tutkimuskirjallisuudesta tehtävä havaintoja? 	Avainkysymys <ul style="list-style-type: none"> • Kuntalaisten asuinalueiden eriytyminen: miten asiantuntijoiden kanssa tehtävien tutkimusten välikäsi? 	Avainkysymys <ul style="list-style-type: none"> • Millaisia ovat Tampereen asuinalueiden eriytyminen ja asuinalueiden eriytyminen: miten asiantuntijoiden kanssa tehtävien tutkimusten välikäsi? 	Avainkysymys <ul style="list-style-type: none"> • Millaiset tekijät eriyttävät Tampereen eri asuinalueita ja miten raitiotien vaikutus eriytyseen? 	Avainkysymys <ul style="list-style-type: none"> • Kuntalaisten tukien koko kaupungin tasapainotusta kehittämistä: kuka mahdolliset onnistumiset? 	Avainkysymys <ul style="list-style-type: none"> • Millaisia tekijöitä rakentaa asuinalueiden eriytyminen ja miten raitiotien vaikutus osana tätä kokonaisuutta? 	Avainkysymys <ul style="list-style-type: none"> • Millaisin kokonaisuutena kaupungin eriytyminen: miten asuinalueiden eriytyminen: miten raitiotien vaikutus osana tätä kokonaisuutta?

Kuva 2. Hankkeen aikataulu.

Työn tulokset sisältävä loppuraportti luovutetaan elokuun 2027 lopussa. Sen jälkeen työ jatkuu tulosten tieteellisenä julkaisemisenä sekä yhteistyönä kaupungin segregaatiosuhteiden vastavien toimielinten kanssa.

Lähteet

- Birch, E. (1996). Planning in a World City: New York and its Communities. *Journal of the American Planning Association* 62(4), 442–459. <https://doi.org/10.1080/01944369608975711>
- Heilmann, K. (2018). Transit access and neighborhood segregation. Evidence from the Dallas light rail system. *Regional Science and Urban Economics* 73(2018), 237–250. <https://doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2018.10.007>
- Jacobs, J. (1961). *The Death and Life of Great American Cities*. New York, NY: Vintage.
- Karppi, I. & Lavaste, E. (2024). Vetovoima, pitovoima ja imago: seudullisen raideyhteyden vaikutukset Pirkkalan yhdyskuntakehittämiseen. Arviointiraportti. Tampereen yliopisto.
- Karppi, I. & Sahamies, K. (2019). "Edessä loistava tulevaisuus - kunhan sinne asti selvittää". https://research.tuni.fi/app/uploads/2019/05/cad54b6c-ratikanyritysvaikutukset_loppuraportointi_posteri_valmis.pdf
- Karppi, I. & Sankala, I. (2016). Raitiotien elinvoima-, vetovoima- ja imagovaikutukset. Johtamiskorkeakoulu, Tampereen yliopisto. https://www.researchgate.net/publication/319481391_Tampereen_raitiotien_elinvoima-_vetovoima-_ja_imagovaikutukset
- Karppi, I., Sankala, I., Tammiharju, J., Helve, H., Kolehmainen, J. (2024). *Yhteen sovittamista: Yhteistyön ja ymmärryksen syventäminen elinkeinot huomioivassa maankäytössä*. Johtamisen ja talouden tiedekunta, Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-3401-7>
- Knowles, R.D. & Ferbrache, F. (2016). Evaluation of wider economic impacts of light rail investments in cities. *Journal of Transport Geography* 54(2016), 430-439. <https://doi.org/10.1016/j.jtrangeo.2015.09.002>
- Leino, H., Wallin, A., & Laine, M. (2022). Ekogentrifikaatio suomalaisessa kaupunkikehityksessä: Havaintoja Tampereelta. *Yhdyskuntasuunnittelu*, 60(2), 10–32. <https://journal.fi/yhdyskuntasuunnittelu/article/view/110984>
- Moulaert, F., Martinelli, F., Swyngedouw, E. & Gonzalez, S. (toim.) (2013). *Can neighbourhoods save the city. Community development and social renovation*. Regional Studies Association, Regions and Cities Series. London: Routledge.
- Nysse (2026). Plusbussit – joukkoliikenteen uusi muoto. <https://www.nysse.fi/plusbus.html> (Luettu 3.6.2026)
- Tampereen kaupunki (2026a). Kaupunginosakehittämisen ohjelma 2026–2029. [https://www.tampere.fi/sites/default/files/2026-01/TRE_kaupunginosakehittämisen_ohjelma_2026-2029.pdf](https://www.tampere.fi/sites/default/files/2026-01/TRE_kaupunginosakehittamisen_ohjelma_2026-2029.pdf)
- Tampereen kaupunki (2026b). Tutkimus aluemaineesta: Vetovoimainen Tampere kärjessä. Uutinen 20.3.2026. <https://www.tampere.fi/ajankohtaista/2026/03/20/tutkimus-alueemaineesta-vetovoimainen-tampere-karjessa> (Luettu 3.6.2026)
- Zhang, M. (2023). Value uplift from transit investment-Property value or land value? A case study of the Gold Coast light rail system in Australia. *Transport Policy* 132 (2023) 88–98. <https://doi.org/10.1016/j.tranpol.2022.12.005>